

Київський університет
імені Бориса Грінченка
Ягеллонський університет

KIJOWSKI UNIWERSYTET
IMIENIA BORYSA HRINCZENKI
UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI

PATRIMONIUM

STUDIA Z HISTORII NOWOŻYTNEJ
W EUROPIE ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ

TOM I

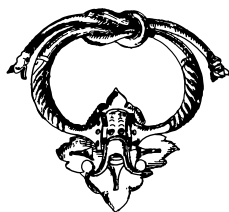
WCZESNONOWOŻYTNY CZŁOWIEK:
PRZESTRZEŃ — WŁADZA — PRAWO
W XVI–XVIII WIEKU

Redakcja
Witalij Mychałowski i Jarosław Stolicki

LAURUS
HISTORIA IAGELLONICA
KIJÓW • KRAKÓW
2015

PATRIMONIUM

СТУДІЇ З РАННЬОМОДЕРНОЇ ІСТОРІЇ
ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

ТОМ I

РАННЬОМОДЕРНА ЛЮДИНА:
ПРОСТІР — ВЛАДА — ПРАВО
XVI—XVIII СТОЛІТЬ

За редакції

Віталія Михайловського і Ярослава Століцького

LAURUS
HISTORIA IAGELLONICA
Київ • Краків
2015

Patrimonium. Студії з ранньомодерної історії Центрально-Східної Європи. — Т. I: Ранньомодерна людина: Простір — влада — право XVI–XVIII століть / за ред. В. Михайловського і Я. Столицького. — Київ — Краків: Laurus — Historia Iagellonica 2015. — 408 с.

Редактори тому:

доктор історичних наук *Віталій Михайловський* (Київ, Україна)
доктор габлітований *Ярослав Столицький* (Краків, Польща)

Рецензенти:

доктор історичних наук *Віталій Щербак* (Київ, Україна)
доктор габлітований *Марек Ференц* (Краків, Польща)

*Видання здійснено за фінансової підтримки
Фонду Катедр Українознавства (США)*

Видавництво «Laurus»
вул. Дубровицька, 28, 04114 Київ
тел. (044) 2341630 laurus.info@yahoo.com www.laurus.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4240 від 23.12.2011

Towarzystwo Wydawnicze «Historia Iagellonica»
ul. Gołębia 13, 31-007 Kraków
www.iagellonica.com.pl

© 2015 Автори статей

ISBN 978-966-2449-45-7

ЗМІСТ

Від упорядників	9
<i>Віталій Михайловський</i>	
Результативність сеймів для Подільського воєводства у 1493–1526 рр. за матеріалами Коронної метрики	11
<i>Юрій Зазуляк</i>	
Погрози та листи-погрози посполитих з Руського воєводства XVI ст.	31
<i>Dariusz Dąbrowski</i>	
Romanowicze w polskiej historiografii nowożytnej (XVI–XVIII w.). Pomiędzy podziwem, krytyką i zapomnieniem	45
<i>Ігор Тесленко</i>	
Маршалки двору князів Острозьких XVI — першої половини XVII ст.	60
<i>Наталя Старченко</i>	
Ув'язнення шляхтича в контексті ставлення до правопорушення (Волинь останньої третини XVI — початку XVII ст.)	72
<i>Наталія Білоус</i>	
Луцькі лентвійти XVI–XVII ст. Характеристика уряду та персоналії	94
<i>Мирон Капраль</i>	
«Входження в історію», або до появи історичної свідомості в українсько-руського міщанства Львова наприкінці XVI — на початку XVII ст.	114
<i>Adrian Jusupović</i>	
Z jednej wiary, jednego języka są i z jednego narodu słowieńskiego idą. Poselstwo Lwa Sapiehy do Moskwy 1600/1601 i nadzieje z nim związane	127

ЗМІСТ

<i>Ігор Скочиляс</i> Шляхта і братства мирян у сакральному просторі Slavia Orthodoxa / Slavia Unita: Межі влади, право й практика вибору владик на елекційних соборах руської церкви XVI — початку XVIII століть	142
<i>Олексій Вінниченко</i> Депутатські сеймики Белзького і Руського воєводств в останній чверті XVI — першій половині XVII століть: Організація та невиборчі функції	169
<i>Микола Крикун</i> Документи Білоцерківського замку за 1644, 1645 і 1647 роки	189
<i>Петро Кулаковський</i> Волинський сеймик і зовнішня політика Речі Посполитої (1632–1648 рр.)	211
<i>Jarosław Stolicki</i> Sejmiki ukraiinne w latach 1648–1702: Problemy badawcze	225
<i>Володимир Александрович</i> «Надвірний маляр»: Замовники-можновладці та виконавці у мистецькій практиці західноукраїнських земель XVII століття	241
<i>Artur Goszczyński</i> Adam Kazanowski wobec powstania Chmielnickiego	256
<i>Piotr Borek</i> Powstanie Chmielnickiego w «Wojnie domowej» Samuela Twardowskiego	271
<i>Mirosław Nagielski</i> Szwecja w polityce hetmana zaporoskiego Bohdana Chmielnickiego w latach 1648–1657	284
<i>Олексій Сокирко</i> «На послугах дому»: Надвірні почти козацької старшини середини XVII–XVIII ст.	307
<i>Marek Wagner</i> «Sprawy kozackie» w rachunkach hetmana wielkiego Stanisława Jabłonowskiego w latach 1685–1689	328
<i>Оксана Вінниченко</i> У правовому просторі «вірменської нації» Львова. Спадкування за заповітами: регламентація та процедура надання їм юридичної сили в XVII — першій половині XVIII ст.	339

ЗМІСТ

<i>Adam Perłakowski</i> Sejmik województwa Bełskiego wobec polityki wewnętrznej i zagranicznej dworu w pierwszym dziesięcioleciu panowania Augusta III Wettyna (1734–1744)	359
<i>Людмила Посохова</i> Розширюючи обрії світу: Реальні та віртуальні подорожі студентів та викладачів православних колегіумів України XVIII ст.	376
<i>Юрій Волошин</i> «Служители» і «работники» в домогосподарствах мешканців міста Полтави другої половини XVIII ст.	391
Відомості про авторів	403
Contents	405

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Пропонований науковій спільноті перший том збірника під назвою «*Patrimonium*. Студії з ранньомодерної історії Центрально-Східної Європи» ставить на меті об'єднати під однією обкладинкою дослідників XVI–XVIII ст. з України та Польщі.

Незважаючи на те, що упродовж останніх двох десятиліть вийшло чимало спільних збірників наукових статей і публікацій джерел, підготовлених українськими та польськими колегами, на нашу думку відчувається певна тематична обмеженість цих збірників, адже переважна більшість з них виходила на ознаку певної історичної події або була просто збірками різноманітних текстів, не пов'язаних між собою. На противагу цьому ми об'єднали статті в цьому збірнику однією загальною темою.

Для першого тому збірника обрано досить розлогу тему — «Ранньомодерна людина: простір — влада — право XVI–XVIII ст.». На нашу думку, виокремлення цих трьох чинників є продуктивним початком для наших спільних рефлексій довкола ранньомодерної людини у Центрально-Східній Європі. Адже вибрані параметри дозволяють сфокусуватися на визначеній території дії або діяльності, владних інституціях, які окреслювали і територію, і спосіб цієї діяльності, а також правових нормах, які були випрацювані владою на певному просторі.

У збірнику представлено праці українських та польських істориків з Києва, Кракова, Львова, Варшави, Харкова, Острога, Бидгощі та Полтави. Тематика статей збірника охоплює низку проблем. Історія парламентаризму (дослідження Віталія Михайловського, Олексія Вінниченка, Петра Кулаковського, Ярослава Столицького, Адама Перлаковського) демонструє різноманітні аспекти цієї сфери діяльності ранньомодерного світу від кінця XV аж до середини XVIII ст. Питання історії права та правових норм у ранньомодерну добу (дослідження Юрія Зазуляка, Наталі Старченко, Оксани Вінниченко) показують нам такі аспекти, як погрози, ув'язнення шляхтичів у вежі або практики укладання заповітів у середовищі львівських міщан.

Наступна група текстів умовно об'єднана тематикою міського життя (дослідження Наталі Білоус, Мирона Капралю, Юрія Волошина), де представлені такі різноманітні аспекти міської історії, як колективний портрет луцьких лентвійтів, уявлення про історичну свідомість львівських міщан кінця XVI — початку XVII ст. або структуру слуг у домогосподарствах Полтави середини XVIII ст. Кілька текстів польських істориків стосуються козацької тематики середини і другої половини XVII ст. (дослідження Артура Гошинського, Пйотра Борека, Мирослава Нагельського, Марека Вагнера) висвітлюють різноманітні аспекти повстання під проводом Богдана Хмельницького як у документах, так і в літературних творах, а також стосунки козацтва з Річчю Посполитою за панування Яна III Собеського.

Ще одна група текстів, які хронологічно розташувалися від XVI аж до XVIII ст., присвячена малодослідженій тематиці двору (праці Ігоря Тесленка, Володимира Александровича та Олексія Сокирка), яка показує маршалків двору князів Острозьких, надвірних малярів у XVII ст. та «надвірні почти» козацької старшини середини XVII–XVIII ст.

Звісно, що при такому тематичному підході до укладання збірника, навіть обмеженого часовими маркерами, важко сформувати рівні за обсягом групи текстів. Кілька досліджень, про які йтиметься далі, демонструють нам інші напрямки історичних досліджень діяльності ранньомодерної людини. Насамперед йдеться про студію Даріуша Домбровського, присвячену уявленням про володарів Галицько-Волинської держави у польській історіографії XVI–XVIII ст. У праці Адріана Юсуповича висвітлено сподівання шляхти Речі Посполитої, пов'язані з великим посольством Льва Сапєги до Москви у 1600–1601 рр.

Окремо варто виділити джерельну публікацію Миколи Крикуна, яка представляє матеріали білоцерківського замку за 1644–1647 рр. У статті Людмили Посохової показано, як учні православних колегіумів у XVIII ст. розширювали свої географічні знання.

Кілька слів щодо принципів публікації. Важко під одним дахом поєднати різні історіографічні традиції у написанні текстів. Тому ми зупинилися на своєрідному компромісі. Оформлення приміток у статтях зроблено за усталеними практиками української та польської історичної науки. Усі кириличні посилання у польськомовних текстах подані кирилицею. Наявність у польських текстах бібліографій обумовлена вимогами Міністерства науки та вищої освіти Польщі щодо наукових текстів.

Підсумовуючи наші прагнення, ми сподіваємося, що представлені роботи знайдуть свого вдячного читача, а цей том започаткує тривалу серію текстів про ранньомодерну людину Центрально-Східної Європи з новими авторами та новими цікавими історіями.

*Віталій Михайловський,
Ярослав Столицький*

Віталій Михайловський

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СЕЙМІВ ДЛЯ ПОДІЛЬСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У 1493–1526 рр. ЗА МАТЕРІАЛАМИ КОРОННОЇ МЕТРИКИ

В даній статті вперше зроблено спробу показати практичний результат діяльності коронного сейму для конкретного воєводства, у нашому випадку — Подільського, від 1493 до 1526 року. Під таким результатом розуміються усі документи, виставлені від імені короля для Подільського воєводства під час роботи сейму. Ці документи поділяються на дві групи: а) сеймові конституції, де йдеться про справи воєводства; б) документи для воєводства, міст воєводства та місцевої шляхти. Такий спосіб дослідження дозволяє простежити результативність роботи сенаторів та послів від Подільського воєводства на сеймах за панування Яна Ольбрахта, Олександра I та першій половині панування Сигізмунда I. У дослідженні простежено участь конкретних послів від воєводства на 34 сеймах та уточнено хронологію шляхетських зібрань. Основою для розрахунків слугували вписи до Коронної метрики — 5196 вписів, серед яких лише 175 стосуються Подільського воєводства. Загалом частка документів воєводства у загальній кількості становила лише 3,48%, тоді як для усіх руських воєводств Корони Польської — 18,68%, що свідчить як про неактивність та недосвідченість послів на сеймах, так і про певну маргінальність самого воєводства у королівстві.

Ключові слова: *сейм, Коронна метрика, Подільське воєводство, шляхта.*

Історіографія парламентаризму в Польському королівстві та Речі Посполитій нараховує близько 3000 позицій опублікованих джерел та досліджень¹. Починаючи з останньої третини XIX ст. і до сьогодні, вивчення історії станового представництва є одним із важливих напрямків в історичній науці. До головних тем належать як дослідження діяльності сеймів в цілому (переважно історико-правничого характеру), так і конкретніші питання, зокрема ті, що стосуються аналізу роботи того чи того сейму або окремих аспектів їх

¹ Див.: *Kołodziej R., Zwierzykowski M. Bibliografia parlamentaryzmu Rzeczypospolitej szlacheckiej.* — Poznań, 2012. — 210 s.

функціонування². Інший напрямок дослідження — це вивчення діяльності регіональних станових структур — сеймиків.

Серед усього розмаїття тем, котрими рясніє історіографічний доробок, бракує дослідження, в якому б провадився аналіз практичного результату діяльності сеймів для певної території. Під таким результатом розуміється отримання окремою територією (воєводством, землею, повітом, містом) привілею або його підтвердження новим володарем, а також отримання або підтвердження королем привілею для представників місцевої шляхетської корпорації. Зрозуміло, що такий погляд на діяльність сейму дає можливість дослідження багатьох регіональних аспектів загальнішої проблеми взаємовідносин центру і периферії, а також дозволяє простежити, які можливості надавала участь у сеймі репрезентантам окремого воєводства.

Слід також зауважити, що попри певний поступ у дослідженні окремих сеймиків на українських землях³, Подільському воєводству з увагою дослідників цієї царини не пощастило⁴. Тож в даній статті ставиться два завдання: 1) дослідження Подільського воєводства у світлі сеймових конституцій; 2) аналіз документів для Подільського воєводства та його представників, що були створені під час роботи сейму. Другий аспект дозволить, хай і непрямом, простежити публічну, а можливо й закулісну діяльність сенаторів і послів від воєводства на сеймі, адже у цей час вони мали доступ до королівської канцелярії, а за наявності протекції при дворі та серед впливових сенаторів — і до самого короля.

Хронологія цієї статті обмежується першими десятиліттями діяльності сейму як вищого органу станового представництва у Польському королівстві і обіймає сейми, що відбувалися між 1493 і 1526 роками включно⁵. Відповідно, цей часовий відтинок включає панування королів Яна I Ольбрахта, Олександра I та першу половину довгого правління Сигізмунда I.

² Левова частка досліджень хронологічно стосується періоду після 1572 р. З робіт, що присвячені сеймам у першій половині XVI ст., варто виділити: *Uruszczak W. Sejm walny koronny w latach 1506–1540 // Studia nad historią państwa i prawa. — Seria II. — T. XVI. — Warszawa, 1980. — 274 s.*

³ Маю на увазі численні роботи Олексія Вінниченка про сеймики Руського та Белзького воєводств, Петра Кулаковського про сеймики Волинського воєводства, Миколи Крикуна про сеймики Волинського та Брацлавського воєводств.

⁴ *Михайловський В.* Хто представляв Подільське воєводство на сеймах Польського королівства у 1493–1548 рр. // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Історичні науки. — Кам'янець-Подільський, 2012. — Т. 22: На пошану професора П. Ф. Лаптіна. — С. 336–346. Про Подільський сеймик аж в останній третині XVII ст. див.: *Akta sejmiku podolskiego in hostico 1672–1698 / Wydał i opracował J. Stolicki. — Kraków, 2002. — XC+238 s.; Stolicki J. Wobec wolności i króla. Działalność polityczna szlachty ruskiej, ukraińskiej i wołyńskiej w latach 1673–1683. — Kraków, 2007. — 336 s.*

⁵ Рік 1526 не є доленосним в історії Польського королівства. Ця цезуральна дата є дослідницькою і прийнята лише для цієї статті, виходячи з її формату.

Що ж до критеріїв відбору документів, то тут варто зупинитися на кількох аспектах.

Для цього дослідження використано регести, підготовлені та опубліковані Теодором Вежбовським у перших чотирьох частинах видання *Matricularum Regni Poloniae Summaria*. Попри всі застереження щодо роботи з такими матеріалами і часами їх сухо лаконічність, вони залишаються зручним джерелом для подібних підрахунків. У більшості випадків регести містять назви населених пунктів та їхню приналежність до відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Там, де ці пункти залишилися не промарковані, було зроблено спробу встановити їх приналежність та виділити ті з них, які лежали в рамках Подільського воєводства⁶.

Звичайно, такий спосіб опрацювання не дає змоги досягнути максимальної точності в підрахунках. Скажімо, трапляються випадки, коли впис до метрики стосується одразу кількох воєводств (Подільського та Руського чи Подільського та Белзького⁷) або з тексту регесту, навіть такого, який майже дослівно переказує лаконічний (інколи на кілька рядків) впис до книги Коронної метрики, важко встановити належність його до певної території. Тож у підрахунках враховано всі регести документів, вписаних до книг Коронної метрики, які мають стосунок: до населених пунктів на території Подільського воєводства, як королівських, так і приватних, надання земських і міських урядів, королівські підтвердження тощо в межах тієї ж адміністративної одиниці. Поза увагою залишалися регести документів, де йшлося про приватні інтереси урядників воєводства в стосунках з іншими особами, якщо текст не дає можливості з'ясувати предмет суперечки, який міг стосуватися нерухомості поза межами Подільського воєводства або грошових угод.

У статті використано хронологію сеймів, що міститься в останньому академічному виданні сеймових конституцій *Volumina Constitutionum*⁸; її звірено за виданням списків коронних послів на сейми⁹. Хронологічно розгляд регестів розпочинається з дати відкриття сейму. Часто вписи, зроблені під час його роботи, марковані позначкою «На сеймі...» (*In Conventione...*). Зважаючи на певну інертність роботи королівської канцелярії, до т. зв.

⁶ Тут у нагоді стали книги Коронної метрики, фотокопії яких розміщено на сайті Голвного архіву давніх актів у Варшаві: http://www.agad.gov.pl/inwentarze/metr_korx.xml.

⁷ Для прикладу, на елекційному сеймі 1501 р. у Пйотркові було виставлено документ для євреїв Бучача та Меджибожа. Його враховано серед документів з Подільського воєводства.

⁸ *Volumina Constitutionum* (далі — VC). — Т. I. 1493–1549 / Do druku przygotowali S. Grodziski, I. Dwornicka, W. Uruszczak. — Vol. 1. 1493–1526. — Warszawa, 1996. — 498 s.

⁹ *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600 / Opr. W. Uruszczak, I. Kaniewska, M. Ferenc, J. Byliński / Pod red. Ireny Kaniewskiej*. — Warszawa, 2013. — S. 37–69. У деяких випадках ця хронологія скореговано (див. *Додаток*).

сеймових документів, що були виставлені володарем під час роботи сейму, зараховуються усі документи, вписані до книг метрики протягом місяця після дати завершення сейму. Почасти під час проведення ранніх сеймів, як наприклад у 1499 р., записи у відповідній книзі метрики закінчуються 16 травня 1499 р., і завершення сейму дослідники маркують серединою травня. І це останній запис у книзі за цей рік¹⁰, що не дозволяє простежити долю документів, вписаних після завершення роботи сейму. Для прикладу, вальний сейм у Радомі у 1505 р. офіційно завершився 31 травня, але певна кількість документів, що була вписана до Коронної метрики вже у червні 1505 р., має у датаційній формулі позначку *In conventione generali Radomiensi*, тобто таких, які були виставлені під час роботи сейму¹¹.

Посли

Ймовірно, що головними дійовими особами у процесі отримання привілеїв для свого воєводства, місцевої шляхти та міст (найбільше привілеїв отримав Кам'янець), були послы на сейм. Варто зазначити, що джерельна база з початкового періоду діяльності сейму є доволі скромною. Так, у сучасному виданні, де укладено списки земських послів на коронні сейми з 1493–1600 рр., їхній репрезентативний перелік маємо лише на сеймах 1504, 1505 та 1511 рр.¹² І тільки з початком 1520-х років фіксується більш-менш повна картина земської репрезентації з усієї Корони.

Уже на першому сеймі 1493 р. бачимо один з механізмів отримання привілеїв від короля. Так, 3 березня 1493 р., в останній день роботи сейму, володар на прохання руського воєводи Яна з Пільчі надав Збігневу Влодиславському, державці Олькуша, два війтівські уряди¹³. Так само зацікавлені особи використовували протекцію духовних сенаторів. На Пйотрковському сеймі 1509 р. холмський єпископ Миколай Костелецький просив про уряд добжинського скарбника для Яна Кікольського¹⁴.

Подільське воєводство на сеймах представляли 3 сенатори (подільський воєвода, кам'янецький каштелян і кам'янецький католицький єпископ) та земські послы. Щодо першої категорії представників маємо інформацію про перебування на сеймах наступних осіб: 1504 — подільський воєвода Павел

¹⁰ *Matricularum Regni Poloniae summaria, excussis codicibus, qui in Chartophylacio Maximo Varsoviensi asservantur, contextuit indicesque adiecit T. Wierzbowski* (далі — MRPS). — *Varsoviae*, MCMVII. — Pars II. — P. 89.

¹¹ MRPS. — *Varsoviae*, MCMVIII. — Pars III. — № 2270–2274, 2276–2280, 2288.

¹² *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*. — S. 40–46, 49–52.

¹³ MRPS. — Pars II. — № 163: «*Rex ad petitiones Iohannis de Pylcza, palatini Russiae, Sbigneo Wlodzyslawsky, tenentario in Oczecz, duas scultetias...*».

¹⁴ MRPS. — *Varsoviae*, MCMX. — Pars IV. — Vol. 1. — № 505: «*Mras Regia ad petitiones Nicolai Coszelezcki, episcopi Chelmensis, thesaurariatam Dobrzynensem, vacantem post mortem Nicolai de Chodoransz, Ioanni Kykolski dedit*».

Коля з Далейова¹⁵; 1506 — Павел Коля з Далейова¹⁶; 1512 — кам'янецький єпископ Якуб Бучацький, подільський воєвода Отто з Ходчі¹⁷; 1518 та 1523 — подільський воєвода Мартин Каменецький¹⁸, 1522 — кам'янецький каштелян Ян Творовський¹⁹. Вони зазначені у сеймових конституціях, книзі королівських видатків та документі Коронної метрики; відповідно, є висока ймовірність, що ці особи були присутні на сеймах.

Іншу категорію репрезентували земські послы, що їх, ймовірно, обирали з грона подільської шляхти на сеймиках. Кількість послів у цей час ще не була сталою, і тому ми не знаємо, якою була квота Подільського воєводства. Загалом за 1493–1526 рр. відомо про шість осіб, що були послами на сеймах: 1505 — Вікторин Подфіліпський та Юрчеч (Южець)²⁰; 1506 — Миколай Гербурт²¹; 1523 — Амброзій Ормянчик та Ян Вілковський²²; 1524–1525 — Амброзій Ормянчик та Миколай Іскшицький²³. Особливістю цієї групи є те, що переважна більшість осіб обіймали земські уряди. Так, на час свого послування Подфіліпський (ім'я в документі відсутнє) був або кам'янецьким земським підсудком (якщо йшлося про Вікторина), або кам'янецьким стольником (якщо про Якуба); Амброзій Ормянчик — кам'янецьким земським суддею; Ян Вілковський — кам'янецьким хорунжим; Миколай Іскшицький — кам'янецьким стольником²⁴. Миколай Гербут під час виконання функцій посла не обіймав жодного уряду, хоч його кандидатура розглядалася на кам'янецьке каштелянство²⁵. Про особу Юрчеча (Южеця) інформації знайти не вдалося.

Останньою групою осіб, які напевно перебували на сеймах, були поборці податку в Подільському воєводстві. Інформація про них міститься як у постановах сейму, так і в документах, що були вписані до Коронної

¹⁵ VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 128.

¹⁶ Liber quitantiarum Alexandri regis ab. a. 1502 ad 1506 // Teki Pawińskiego. — Warszawa, 1897. — T. I. — S. 200.

¹⁷ VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 260.

¹⁸ Ibid. — S. 295, 383.

¹⁹ MRPS. — Varsoviae, MCMXII. — Pars IV. — Vol. 2. — № 13104.

²⁰ MRPS. — Pars III. — № 2260; Posłowie ziemscy koronni 1493–1600. — S. 45. Упорядники тому припускають, що це мав бути саме Вікторин. У самому реєстрі зазначено лише прізвище: *...nuntiis terrarum Podoliae Podfilipski et Jurzecz...* Ним міг бути Якуб, брат Вікторина, який у цей час був кам'янецьким стольником, а наступного року отримав сенаторський уряд кам'янецького каштеляна: *Urządnicy podolscy XIV–XVIII wieku. Spisy / Opr. E. Janas, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, A. Sochacka. — Kórnik, 1998. — S. 225.*

²¹ Posłowie ziemscy koronni 1493–1600. — S. 47.

²² Ibid. — S. 60.

²³ Ibid. — S. 68.

²⁴ *Urządnicy podolscy XIV–XVIII wieku. Spisy. — № 424. — S. 98, № 576. — S. 135, № 479. — S. 107, № 107. — S. 52, № 578. — S. 135.*

²⁵ Ibid. — S. 66. Коментар до № 194.

метрики. За 1493–1526 рр. відомі лише чотири особи, що були відповідальними за збір податку на території воєводства: 1493 — кам'янецький хорунжий Ян з Ягельниці²⁶ та кам'янецький земський підсудок Зигмунт Сметанка з Вербківців²⁷; 1517 — Амброзій Ормянчик²⁸; 1519 — Амброзій Ормянчик²⁹; 1520 — кам'янецький хорунжий Амброзій Ормянчик та кам'янецький канонік Ян (?) Татара³⁰; 1521–1522 — кам'янецький земський суддя Амброзій Ормянчик³¹. Ймовірно, що цих осіб теж могли використовувати для отримання привілеїв від короля або полагодження справ у королівській канцелярії.

Документи сеймових конституцій для Подільського воєводства

За період 1493–1526 рр. Подільському воєводству присвячено лише три акти з усього документального доробку сеймів. Першим документом є «Ординація», що стосувалася мит та ярмаркових зборів у Подільській землі, прийнята на Краківському сеймі 1518 р.³² Наступними актами, що походять із Пйотрковського сейму 1519 р., є «Постанова» про злочинців, затверджена кам'янецьким старостою та подільською шляхтою³³, та «Конституція» про обіг литовської монети у Подільській землі³⁴. Отже, документів для воєводства за понад 30 років діяльності сейму не так багато.

З іншого боку, Поділля та його столичне місто Кам'янець потрапляють у тексти сеймових конституцій з огляду на прикордонне розташування воєводства і стратегічне значення Кам'янця для оборони від нападів татар, але найчастіше — з боку волохів (молдаван). Так, у конституції сейму 1509 р. було зауважено потребу укріплення подільських міст та замку Кам'янець валами або окопами для поліпшення їх обороноздатності, а також акцентувалася увага на небезпеці з боку Молдавського князівства, частому плюн-

²⁶ VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 56; MRPS. — Pars II. — № 158.

²⁷ VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 59. На сьогодні це останні згадка про Зигмунта Сметанку на уряді подільського земського судді. Див.: *Urządnicy podolscy XIV–XVIII wieków. Spisy.* — № 423. — S. 97–98. Остання згадка про нього датується 25.II.1485. У Статуті Яна Ольбрахта, прийнятому на сеймі у 1493 р., він фіксується у розділі V серед поборців *Exactores quartae partis censuum*.

²⁸ MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 4232.

²⁹ MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 12145.

³⁰ VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 365.

³¹ VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 377; MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 4232.

³² VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 296–297. Заголовок: *Ordinatio teloneorum et foralium in terra Podoliae, praesertim vero capitaneatu Camenecensi solvendorum atque iustitiae in capitaneatu eodem adminstrandae*. Цей заголовок даний документові його першим видавцем Освальдом Бальцером.

³³ *Ibid.* — S. 319. Заголовок: *Modus iudicandi maleficiorum per capitaneum Camenecensem a nobilitate Podoliae praescriptus confirmatur*.

³⁴ *Ibid.* — S. 320. Заголовок: *Constitutio de valore monetae Lithuanicae in terra Podoliae currentis*.

друванні подільських сіл та облозі міста Кам'янця³⁵. На сеймі 1510 р. йшлося про потребу оборони від татар та інших невірних, а також про виділення платні за службу на Поділлі³⁶. На сеймі 1514 рр. у розділі «Ординація королівської оборони» (*Ordinatio Regni Defendendi*) зазначається потреба перебування на Поділлі оплачуваного війська для оборони королівства³⁷.

Чи не найбільше уваги упродовж усього досліджуваного періоду приділено Подільському воєводству на сеймі 1518 р. Для початку розглянемо вже згадану вище «Ординацію» про мита та ярмаркові збори. Як зазначають упорядники тому сеймових документів, цей акт за формою не мав характеру конституції, але був виданий Сигізмундом I 6 березня 1518 р. під час сейму та вписаний до Коронної метрики із заголовком «Між шляхтою та старостою кам'янецьким» (*Inter nobilitatem et capitaneum Camenecensem*). Він виник як результат скарг шляхти, які, ймовірно, були представлені на сеймі через послів від Подільського воєводства³⁸.

Тому припущення упорядників щодо іншого, аніж конституція, характеру цього документу є слушним; це засвідчує і оригінальний заголовок в Коронній метриці, і вступна частина акту, де також зазначено дві сторони цієї справи — подільська шляхта та кам'янецький повіт, з одного боку, й кам'янецький староста Станіслав Лянцкоронський — з іншого³⁹. На жаль, ми не знаємо прізвищ земських послів від Подільського воєводства на цей сейм. Перелік послів на сейм містить прізвища лише трьох осіб з Великопольської провінції⁴⁰. Як уже зазначалося, на сеймі був присутній подільський воєвода Мартин Каменецький. Але не схоже, щоб саме він виступав ініціатором появи цього документа. Найімовірніше, він був зініційований одним із сенаторів, що зазначені у його вступній частині, а саме: гнєзненський архієпископ Ян Ласький, влоцлавський єпископ Мацей з Джебці, краківський воєвода та староста Кшиштоф Шидловецький, сандомирський воєвода Миколай з Добровиці та люблінський воєвода Анджей Тенчинський. Серед зазначених осіб лише Ян Ласький був певною мірою обізнаний із ситуацією на Поділлі та в Кам'янці, адже він тривалий час опікувався розбудовою кам'янецького замку⁴¹.

³⁵ Ibid. — S. 216–217.

³⁶ Ibid. — S. 235.

³⁷ Ibid. — S. 279.

³⁸ Ibid. — S. 292–293. Формат цієї статті не дозволяє докладно проаналізувати цей документ.

³⁹ ...*inter nobilitatem Podoliae et districtus Cameneczensis ex una, et generosum Stanislaum Lanczkorunsky de Brzeze pincernam Sandomiriensem et capitaneum Cameneczensem...*: VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 296.

⁴⁰ *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*. — S. 55–56.

⁴¹ *Tafiłowski P. Jan Łaski (1456–1531) kanclerz koronny i prymas Polski*. — Warszawa, 2007. — S. 219–221.

Але найвірогідніше, що особою, яка сприяла появі цього документа під час сейму 1518 р., була одна із зацікавлених сторін, а саме — кам'янецький староста Станіслав Лянцкоронський. Таке припущення базується на підставі тих документів, які були виставлені для шляхтичів та міст Подільського воєводства. Серед 32 документів шість так чи так стосуються діяльності Станіслава Лянцкоронського як старости: це насамперед підтвердження документів, що вийшли зі старостинської канцелярії⁴². Однак навіть така кількість підтверджень не є остаточним свідченням присутності Станіслава на сеймі. Більшим аргументом можуть слугувати привілеї для міста Скали, яке від 1515 р. було у володінні кам'янецького старости⁴³, та привілей про передачу скальського вйтівства від Антонія Герніка до Бернарда Генерстермана зі Львова⁴⁴.

Ще одним документом, що був прийнятий на цьому сеймі, є «Ординація» про викуп полонених шляхтичів та купців з татарської неволі⁴⁵.

Ймовірно, що два акти від 1519 р. були прийняті за протекції кам'янецького генерального старости Станіслава Лянцкоронського або когось із сенаторів. Ним міг бути кам'янецький єпископ Вавжинець Мендзилеський. На користь цього припущення свідчить документ від 28 лютого 1519 р., яким єпископські міста Черче та Чернокозинці внаслідок татарського наїзду звільняються від податків⁴⁶. Інший можливий посередник — вже згаданий Амброзій Ормянчик, клієнт старости Станіслава Лянцкоронського. У книзі Коронної метрики після акту *Confirmatio iudiciorum Terrae Podoliae* вписано акт для Амброзія Ормянчика та його дружини Петронели⁴⁷. Сам Амброзій, імовірно, був присутній на сеймі, адже цього року, як і в попередні, він був призначений поборцем податку у Подільському воєводстві. У нагоді для полагодження справ міг стати і його досвід роботи королівським секретарем у 1507–1509 рр.⁴⁸.

⁴² MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 2704; MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 11445, 11468, 11500, 11584, 11586.

⁴³ Це документи про новий привілей на магдебурзьке право та привілей на звільнення скальських міщан від сплати податку через відбудову замку: MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 11464, 11573.

⁴⁴ MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 11552. Можливо, він тотожний з Антонієм Гернігом (*Anthonius Hernig*), якого було прийнято до міського права у Львові у 1486 р. Див.: *Album civium Leopoliensium. Rejesty przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388–1783* / Wyd. A. Janeczek. — T. I. — Poznań — Warszawa, 2005. — № 1157. — S. 49.

⁴⁵ VC. — T. I. — Vol. 1. — S. 302.

⁴⁶ MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 12083.

⁴⁷ Archiwum główne akt dawnych w Warszawie (далі — AGAD). — МК. — Sygn. 33. — S. 265–266. Заголовок: *Consensus datus g[e]n[er]oso Ambrosio Ormianczik et Petronella[m] consorti ipsius...* Реєстр: MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 12145.

⁴⁸ *Chorążyczewski W. Przemiany organizacyjne polskiej kancelarii królewskiej u progu czasów nowożytnych.* — Toruń, 2007. — S. 244. Про самого Амброзія див.: *Михайлов-*

*Документи, отримані під час сейму
містами Подільського воєводства та місцевою шляхтою*

За аналізований період відбулося 34 сейми (див. *Додаток*). Усього за цей час, згідно із зазначеними на початку критеріями, до Коронної метрики було вписано 5196 документів, із яких 934 стосувалися руських воєводств Корони, а 175 — безпосередньо Подільського воєводства. Доля Подільського воєводства складає лише 3,48% від загальнокоронного масиву документів. Частка усіх трьох руських воєводств значно вища і дорівнює 18,68%. З огляду на розміри та адміністративно-територіальний устрій Руського воєводства частка Подільського цілком дорівнює одній із земель, Львівській або Перемишльській⁴⁹.

Загальні результати, зведені у *Таблицю 1*, демонструють нам доволі стабільну картину від початку XVI ст. Винятком слугують вальний сейм 1500 р. у Сандомирі, елекційний сейм 1506 р. у Пйотркові, вальні сейми 1514 та 1517 р. у Пйотркові, де не було виставлено жодного документа.

Таблиця 1
*Результативність сеймів 1493–1526 рр. для Руського, Подільського та Белзького воєводств Польського королівства*⁵⁰

№	Сейм	Кількість документів	Кількість для руських воєводств	Кількість для Подільського воєводства	Частка руських воєводств	Частка Подільського воєводства
1	28.I. — 3.III.1493 р. Пйотркув (вальний сейм)	86	13	—	15,08%	—
2	17.IX. — 22.IX.1494 р. Радом (вальний сейм)	—	—	—	—	—
3	18.III.1496 — 2.V/25.V.1496 р. Пйотркув (вальний сейм)	73	4	—	5,48%	—

ський В. Еластична спільнота. Подільська шляхта в другій половині XIV — 70-х роках XVI століття. — Київ, 2012. — С. 210–213.

⁴⁹ Для прикладу, на сеймі у Кракові у 1515 р. для Подільського воєводства було виставлено 8 документів, а для Львівської і Перемишльської земель Руського воєводства — 7 та 8 відповідно. На сеймі у Пйотркові 1519 р. фіксується 9 привілеїв для Подільського воєводства, 11 та 12 для Львівської та Перемишльської земель. Підрахунки за: MRPS. — Pars IV. — Vol. 1–2.

⁵⁰ Таблицю складено на підставі підрахунків реєстрів Коронної метрики опублікованих Теодором Вежбовським: MRPS. — Pars II, III, IV (Vol. 1–2).

ВІТАЛІЙ МИХАЙЛОВСЬКИЙ

4	18.I. — 17.II.1498 р. Пйотркув (вальний сейм)	65	5	—	7,7%	—
5	III. — бл.16.V.1499 р. Краків (вальний сейм)	70	11	2	15,73%	2,86%
6	X.1500 р. Сандомир (вальний сейм)	—	—	—	—	—
7	II. — 6.III.1501 р. Пйотркув (вальний сейм)	67	10	—	14,9%	—
8	IX. — 4.X.1501 р. Пйотркув (елекційний сейм)	17	4	1	23,52%	5,88%
9	12.XII.1501 — після 10.II.1502 р. Краків (коронаційний сейм)	283	51	5	17,85%	1,75%
10	12.III.1503 — 2.IV.1503 р. Пйотркув (вальний сейм)	34	3	1	8,82%	2,94%
11	31.X. — 28.XI.1503 р. Люблін (вальний сейм)	127	28	1	22,12%	0,79%
12	21.I. — 13.III.1504 р. Пйотркув (вальний сейм)	248	27	4	10,8%	1,6%
13	30.III. — 31.V.1505 р. Радом (вальний сейм)	280	48	3	17,28%	1,08%
14	бл. 15.I. — 18.III.1506 р. Люблін (сейм)	353	88	12	24,64%	3,36%
15	4.XII. — 8.XII.1506 р. Пйотркув (елекційний сейм)	—	—	—	—	—
16	24.I. — 8.III.1507 р. Краків (коронаційний сейм)	268	46	11	17,02%	4,07%
17	25.I. — 22.II.1508 р. Краків вальний сейм)	167	26	2	15,6%	1,2%
18	11.II. — 16.IV.1509 р. Пйотркув (вальний сейм)	240	44	9	18,48%	3,78%
19	5.II. — 2.III.1510 р. Пйотркув (вальний сейм)	169	44	14	25,96%	8,26%
20	6.I. — 15.II.1511 р. Пйотркув (вальний сейм)	228	32	7	14,08%	3,08%
21	14.II. — 28.II.1512 р. Краків (коронаційний сейм)	150	46	14	30,82%	9,38%
22	4.XI. — 19.XII.1512 р. Пйотркув (вальний сейм)	155	18	1	11,7%	0,65%
23	26.III. — 5.IV.1514 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—
24	12.II. — 5.III.1515 р. Краків (вальний сейм)	140	27	8	19,17%	5,68%
25	2.II. — III.1517 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—
26	4.II. — 19.IV.1518 р. Краків (вальний сейм)	437	103	32	23,69%	7,36%

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СЕЙМІВ ДЛЯ ПОДІЛЬСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У 1493-1526 рр.

27	9.II. — 17.III.1519 р. Пйотркув (вальний сейм)	222	49	9	22,05%	4,05%
28	8.XII. — 30.XII.1519 р. Торунь (вальний сейм)	220	17	5	7,65%	2,25%
29	3.XI. — 7.XII.1520 р. Бидгощ (вальний сейм)	106	8	1	7,52%	0,94%
30	4.XI.1521 — 7.I.1522 р. Пйотркув (вальний сейм)	287	64	13	22,4%	4,55%
31	18.II. — 11.II.1523 р. Краків (вальний сейм)	209	55	11	26,4%	5,28%
32	24.X. — 17.XII.1523 р. Пйотркув (вальний сейм)	148	17	4	11,56%	2,72%
33	26.XII.1524 — 23.II.1525 р. Пйотркув (вальний сейм)	190	28	4	14,84%	2,12%
34	12.XII.1525 — 29.II.1526 р. Пйотркув (вальний сейм)	157	19	1	12,16%	0,64%

За тематикою ці документи можна поділити на кілька категорій. В їх основі — головні проблеми, довкола яких оберталось життя міст та шляхти (див. *Таблицю 2*). Звичайно, поділ актів на змістові блоки досить умовний, він значною мірою орієнтований на дослідницькі потреби і показує наше ретроспективне уявлення про тогочасне життя.

Таблиця 2
*Види документів, виставлених на сеймах
для Подільського воєводства у 1493–1526 рр.*

№	Сейм	Документи для шляхти	Документи для міста Кам'яниця та міщан	Документи для міст Подільського воєводства	Документи для церкви	Надання урядів та шляхетства
1	28.I. — 3.III.1493 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—
2	17.IX. — 22.IX.1494 р. Радом (вальний сейм)	—	—	—	—	—
3	18.III.1496 — 2.V/25.V.1496 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—
4	18.I. — 17.II.1498 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—

5	III. — бл.16.V.1499 р. Краків (вальний сейм)	—	2	—	—	—
6	X.1500 р. Сандомир (вальний сейм).	—	—	—	—	—
7	II. — 6.III.1501 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—
8	IX. — 4.X.1501 р. Пйотркув (елекційний сейм)	—	—	1	—	—
9	12.XII.1501 — після 10.II.1502 р. Краків (коронаційний сейм)	—	4	—	1	—
10	12.III.1503 — 2.IV.1503 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	1 ⁵¹	—	—	—
11.	31.X. — 28.XI.1503 р. Люблін (вальний сейм)	1	—	—	—	—
12	21.I. — 13.III.1504 р. Пйотркув (вальний сейм)	2	2	—	—	—
13	30.III. — 31.V.1505 р. Радом (вальний сейм)	3	—	—	—	—
14	бл. 15.I. — 18.III.1506 р. Люблін (сейм)	9	2	—	—	1
15	4.XII. — 8.XII.1506 р. Пйотркув (елекційний сейм)	—	—	—	—	—
16	24.I. — 8.III.1507 р. Краків (коронаційний сейм)	5	5	—	1	—
17	25.I. — 22.II.1508 р. Краків (вальний сейм)	—	2	—	—	—
18	11.II. — 16.IV.1509 р. Пйотркув (вальний сейм)	4	5	—	—	—
19	5.II. — 2.III.1510 р. Пйотркув (вальний сейм)	7	4	3	—	—
20	6.I. — 15.II.1511 р. Пйотркув (вальний сейм)	5	1	1	—	—
21	14.II. — 28.II.1512 р. Краків (коронаційний сейм)	9	2	1	—	2
22	4.XI. — 19.XII.1512 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	1	—	—	—
23	26.III. — 5.IV.1514 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—

⁵¹ З короткого впису до Коронної метрики, який складається з двох рядків тексту, неможливо з'ясувати, з якого саме міста цей Івашко: AGAD. — МК. — Syng. 20. — К. 56 v. Заголовок: *Cons[ensus] Ivaszkoni armeno*. Тому його віднесено до міщан Кам'янець, де була найбільша вірменська громада на Поділлі.

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СЕЙМІВ ДЛЯ ПОДІЛЬСЬКОГО ВОЄВОДСТВА У 1493–1526 рр.

24	12.ІІ. — 5.ІІІ.1515 р. Краків (вальний сейм)	7	1	—	—	—
25	2.ІІ. — ІІІ.1517 р. Пйотркув (вальний сейм)	—	—	—	—	—
26	4.ІІ. — 19.ІV.1518 р. Краків (вальний сейм)	24	—	8	—	—
27	9.ІІ. — 17.ІІІ.1519 р. Пйотркув (вальний сейм)	6	1	2	—	—
28	8.ХІІ. — 30.ХІІ.1519 р. Торунь (вальний сейм)	2	2	—	—	1
29	3.ХІ. — 7.ХІІ.1520 р. Бидгощ (вальний сейм)	1	—	—	—	—
30	4.ХІ.1521 — 7.І.1522 р. Пйотркув (вальний сейм)	11	1	1	—	—
31	18.ІІ. — 11.ІІ.1523 р. Краків (вальний сейм)	8	1	1	—	1
32	24.Х. — 17.ХІІ.1523 р. Пйотркув (вальний сейм)	4	—	—	—	—
33	26.ХІІ.1524 — 23.ІІ.1525 р. Пйотркув (вальний сейм)	3	—	1	—	—
34	12.ХІІ.1525 — 29.ІІ.1526 р. Пйотркув (вальний сейм)	1	—	—	—	—

Отже, найбільшу групу — 112 одиниць⁵² — становлять документи для шляхти, де основним питанням є отримання/підтвердження тих або тих прав власності на земську нерухомість (містечка, села, пустки, пляци і будинки в Кам'янці), а також документи, що стосувалися шляхти усього воєводства і, ймовірно, були ініційовані на місцевому сеймику. Кількість цих привілеїв по окремих сеймах упродовж 1493–1526 рр. різна і, скоріш за все, вона корелюється з наявністю на сеймі сенаторів від Подільського воєводства та впливових земських послів, що мали досвід участі у сеймах або служили в королівській канцелярії.

Для прикладу, найбільше документів для шляхти було виставлено на вальному сеймі 1518 р. — 24. За результатами цього сейму до конституції було вписано два документи, які стосувалися Подільського воєводства (див. вище про Станіслава Лянцкоронського як ймовірного ініціатора та посередника появи цих документів). Окрім традиційних підтверджень своїх прав на володіння, середньозаможна шляхта намагалася змінити статус своїх сіл, піднімаючи їх до категорії міст на магдебурзькому праві через виклопотаний

⁵² Зазначу, що всебічний аналіз цих документів виходить за формат цієї статті.

привілей. Власне така практика розпочалася у воєводстві на початку XVI ст., коли у 1505 р. король підтвердив акт кам'янецького войського Станіслава Кірдея про переведення свого дідичного села Пилипківці, що на р. Нічлава у Скальському повіті, у статус міста на магдебурзькому праві⁵³.

Цікавим майновим об'єктом для шляхти були королівські надання нерухомості у Кам'янці. За цей час маємо лише кілька привілеїв, де король, скориставшись правом кадука, надав у власність будинки у столиці воєводства. Так, у 1506 р. Анджей Начеславський отримав у дідичне володіння будинок вірменина Георгія завдяки клопотанню Яна Анджея з Бучача, на той час равського старости, сина подільського воєводи Якуба⁵⁴.

Значно менше документів припадає на інші групи: міста Кам'янця та кам'янецьких міщан, а також міст і містечок Подільського воєводства стосується відповідно 37 та 19 актів; два документи були виставлені для церкви; 5 складають номінації на земські уряди та надання на сеймі шляхетства.

Реципієнтом документів другої групи (для м. Кам'янця та кам'янецьких міщан) виступає головне місто воєводства Кам'янець та три його громади — магдебурзька, руська та вірменська. Цікаво, що першими документами на сеймах, які стосувалися Подільського воєводства, стали два привілеї для Кам'янця (Краків, 1499 р.⁵⁵). Головний зміст цих привілеїв — підтвердження прав окремим громадам та податки. Подібними за змістом були й підтверджувальні привілеї з коронаційного сейму 1507 р. для вірменської та руської громад міста⁵⁶. Разом з Кам'янцем привілеї отримують та підтверджують також громади королівських та приватних міст воєводства. До останніх належать Скала, Смотрович, Зіньків та Меджибіж⁵⁷.

Серед цих документів доволі значна кількість привілеїв на володіння міщанами земською нерухомістю на території Подільського воєводства — усього дев'ять. Так, на сеймі 1501–1502 рр. кам'янецький вірменин Дониш

⁵³ MRPS. — Pars III. — № 2163. Таких актів за 1493–1526 рр. було ще 3. Див: MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 598, 967, 972. Див. також карту про «псевдоурбанізацію» в XVI ст. у Подільському воєводстві: Михайловський В. Еластична спільнота. — Карта IV.

⁵⁴ MRPS. — Pars III. — № 2726. Складно встановити, яким було прізвище цього Георгія. У реєстрі він зазначений як *Georgii Cbarziryschow armeni, civis Camenecensis*. У самій книзі Коронної метрики — *olim Georgij Charzirjyschow armeni civis Leopolitam Camenecensis*, де у слові *Leopolita[m]* перша частина замазана. А сам документ має заголовок *Domus Leopoli donat*: AGAD. — МК. — Sygn. 21. — К. 364. Те, що тут, скоріш за все, помилка писаря і того, хто дописав заголовок, видно з привілею для того ж таки Анджея у 1512 р., коли він відмовився від будинку у Кам'янці біля замку, отриманого від короля Олександра, на користь кам'янецького підкоморія Пйотра Гинка: MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 1459.

⁵⁵ MRPS. — Pars II. — № 1371, 1373.

⁵⁶ MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 63, 64.

⁵⁷ MRPS. — Pars III. — № 14; MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 969, 984, 985, 1062; MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 10226.

отримав запис певної суми грошей на с. Макарів Татарський⁵⁸, а в 1503 р. було виставлено документ для ймовірно кам'янецького вірменина Івашка на село Ормяни⁵⁹. На Пйотрковському сеймі у 1504 р. кам'янецький митник Петро або Петрашко (*Petro alias Pyetrasko*) отримав пустки біля сіл Кадиївці та Ріпенці⁶⁰, а на сеймі в Любліні у 1506 р. він же — запис на с. Крогулець⁶¹. Але вже у 1509 р. король підтвердив передачу пустки Крогулець від Петрашка, який іменується кам'янецьким міщанином та митником (*Pyotrasssek civi et teloneatori Camenecensi*), кам'янецькому попові Григорію⁶². Дружина того ж таки Григорія, віцегерента (*vicesgerent*)⁶³, отримує с. Глібів після смерті Параньки, дружини кам'янецького міщанина Павла Котковича⁶⁴.

Серед об'єктів нерухомості зустрічаються й млини. Так, кам'янецький міщанин Мартин Мельник (*Martino Myelnik*) отримав привілей на водяний млин (*molendinum aquaticum*) на р. Збруч у м. Скала⁶⁵. Те, що він названий у привілеї мірошником (*molendinatori*) та кам'янецьким міщанином, свідчить про наявність у нього млина у Кам'янці та бажання розширити свою справу поза межами міста.

Певним винятком для Подільського воєводства був привілей для львівських вірмен, братів Івашка та Хаська (*Iwasko et Chasko*), які отримали на Люблінському сеймі у 1506 р. село Вірмени. Така королівська щедрість була, ймовірно, пов'язана з їхніми функціями королівських покоївників (*cubiculariis*)⁶⁶.

Загалом володіння міщанами земською нерухомістю у XV — першій половині XVI ст. є малодослідженою темою. Можемо лише констатувати, що таких прикладів траплялося чимало в різних регіонах руських земель

⁵⁸ MRPS. — Pars III. — № 168.

⁵⁹ MRPS. — Pars III. — № 741.

⁶⁰ MRPS. — Pars III. — № 1422.

⁶¹ MRPS. — Pars III. — № 2651. Володіння Крогульцем для Григорія було коротким. Вже у 1512 р. він поступився ним на користь кам'янецького митника вірменина Гануся: MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 1511. Тут він позначений вже як руський кам'янецький намісник (*namyesnyk ruthenorum Camenecensium*), що може бути руською калькою латинського терміну *vicesgerent*.

⁶² MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 521.

⁶³ Можливо, Григорій був заступником руського війта у Кам'янці, адже він зазначений як *Hrehory ruttus (?) ruhenici in civitate Camenecen[si] vicesgeren[tis]*: AGAD. — MK. — Sygn. 23. — S. 521. На жаль, документів щодо діяльності руської громади міста не збереглося. Те, що він був духовної особою, ніяк не впливає на виконання світських справ. Для прикладу, в першій чверті XVI ст. уряд галицького гродського писаря посідали кам'янецький канонік Стефан Куницький (1506 р.) та галицький плебан Марек Домбровський (1506–1526 рр.): *Urządnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy / Opr. K. Przyboś. — Wrocław — Warszawa — Kraków etc., 1987. — № 167, 168. — S. 51.*

⁶⁴ MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 553.

⁶⁵ MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 974.

⁶⁶ MRPS. — Pars III. — № 2651.

Польського королівства. Можливо, саме користування нерухомістю було одним із можливих шляхів отримання міщанами шляхетства⁶⁷.

В окрему групу виділено документи для церкви на території Подільського воєводства, адже присутність на сеймах кам'янецького католицького єпископа могла сприяти отриманню привілеїв. Маємо лише два такі документи. Так, на коронаційному сеймі у Кракові в 1501–1502 р. було виставлено документ для священників руської віри у Кам'янці⁶⁸. Ще один документ походить з часу коронаційного сейму Сигізмунда I у 1507 р., коли римо-католицька катедра отримала підтвердження запису короля Олександра від 7 травня 1503 р., згідно з яким канонік Стефан Куницький (у реґесті помилково *Cimiczki*) подарував половину прибутку з села Безносківці на кілька вівтарів у катедрі св. Петра та Павла⁶⁹.

Остання група документів стосується номінацій на уряди в Подільському воєводстві (три акти) та отримання шляхетства на сеймі (два акти). Так, на сеймі у Любліні у 1506 р. Якуб Подфіліпський отримав сенаторський уряд кам'янецького каштеляна⁷⁰. Наступна номінація на цей же уряд відбулася вже на Турунському сеймі в 1519 р., коли кам'янецьким каштеляном став Ян Творовський⁷¹. Останній випадок номінації для воєводства пов'язаний з Краківським сеймом 1523 р., коли уряд червоногородського войського після смерті Яна Внука отримав Миколай Свейковський⁷². Цей акт цікавий тим, що в ньому фігурують два з трьох знаних червоногородських войських до 1616 р.⁷³, а також зазначено особу, що протегувала Свейковському, а саме Ян Коля з Далейова, на той час місцевий староста та галицький каштелян⁷⁴.

Що стосується нобілітації, то в 1512 р. на краківському сеймі кам'янецький канонік Миколай Балицький з Яромирки та його брати Станіслав, Пйотр і Амброзій були нобілітовані до різних гербових братств: Миколай отримав герб Задора, Станіслав — Прус, Пйотр — Старий кінь, Амброзій — Кучаба⁷⁵. Це надання було обумовлене потребою відновити шляхетство родини Балицьких з Яромирки у зв'язку із втратою документів⁷⁶.

⁶⁷ Про приклади отримання шляхетства для міщан на Поділлі див.: Михайловський В. Еластична спільнота. — С. 208–213.

⁶⁸ MRPS. — Pars III. — № 119.

⁶⁹ MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 29. Документ від 1503 р.: MRPS. — Pars III. — № 764.

⁷⁰ MRPS. — Pars III. — № 2808.

⁷¹ MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 12409.

⁷² MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 13488.

⁷³ *Urządnicy podolscy XIV–XVIII wieku*. Spisy. — S. 48.

⁷⁴ MRPS. — Pars IV. — Vol. 2. — № 13488; *Urządnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku*. Spisy. — № 82. — S. 43.

⁷⁵ MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 1507, 1520.

⁷⁶ *Wdowiszewski Z. Regesty nobilitacji w Polsce (1404–1794) // Materiały do biografii genealogii i heraldyki polskiej. Źródła i opracowania*. — T. IX. — Buenos Aires — Sztokholm, 1987. — S. 7.

* * *

Запровадження регулярних сеймів у Польському королівстві стало для Подільського воєводства тим важливим майданчиком, де насамперед шляхта, але також міщани королівського міста Кам'янця могли реалізувати свої інтереси щодо отримання та підтвердження різноманітних привілеїв. Прикордонний статус воєводства позначився у цей час і на сеймових конституціях, де Кам'янцю та Подільському воєводству присвячено кілька документів, пов'язаних із безпекою та обігом литовської монети. Ймовірно посередниками появи цих документів були сенатори, земські послы, кам'янецький генеральний староста Станіслав Лянцкоронський та, можливо, хтось із поборців податку у Подільському воєводстві, як, наприклад, Амброзій Ормянчик.

Кількісно масив документів, зважаючи на розміри та віддаленість воєводства, доволі скромний. Можливе пояснення такого стану речей варто шукати в нерегулярній присутності послів від Подільського воєводства на сеймі та неусталеності практики поїздок на сейм для залагодження особистих справ у середовищі подільської шляхти в цей час.

Тематика документів відображає основні пріоритети тогочасного соціуму — необхідність мати документ на будь-який об'єкт нерухомості, засвідчення або королівське підтвердження рішення королівського намісника (як це видно з чисельних королівських підтверджень документів кам'янецького старости), звільнення від оподаткування тощо. Поділ документів для Подільського воєводства на документи для шляхти, міста Кам'янця та кам'янецьких міщан, для міст воєводства, для церкви та королівських номінацій на земські уряди та надання шляхетства, демонструє нам спектр основних проблем, які турбували шляхту та міста в той час.

ДОДАТОК

СЕЙМИ ПОЛЬСЬКОГО КОРОЛІВСТВА У 1493–1548 рр.

Ян I Ольбрахт

1. 28.I.1493 — 3.III.1493 р.⁷⁷ Пйотркув (вальний сейм).
2. 17.IX. — 22.IX.1494 р.⁷⁸ Радом (вальний сейм)

⁷⁷ Про дату початку першого сейму див.: *Gąsiorowski A. Data rozpoczęcia sejmku piotrkowskiego 1493 roku // Przegląd Sejmowe. — 1993. — № 1. — S. 83–85; Uruszczak W. Dacacja obrad Sejmu Walnego Koronnego w 1493 roku // Ibid. — S. 86–87.*

⁷⁸ Цей сейм був безрезультативним. Датування на підставі вписів документів до Коронної метрики від 17 вересня 1494 р. (*Radom, in conventu generali*): MRPS. — Pars II. — № 429 та останнього документу виставленого від імені короля у Радомі 22 вересня

3. 18.III.1496 — 2.V/25.V.1496 р.⁷⁹ Пйотркув (вальний сейм).
4. 18.I.1498 — 17.II.1498 р.⁸⁰ Пйотркув (вальний сейм).
5. III — бл. 16.V.1499 р. Краків (вальний сейм).
6. X.1500 р. Сандомир⁸¹ (вальний сейм).
7. II — 6.III.1501 р.⁸² Пйотркув (вальний сейм).

Interregnum

8. IX — 4.X.1501 р.⁸³ Пйотркув (елекційний сейм).

Олександр I

9. 12.XII.1501 — після 10.II.1502 р.⁸⁴ Краків (коронаційний сейм).
10. 12.III.1503 — 2.IV.1503 р.⁸⁵ Пйотркув (вальний сейм).

1494 р.: Ibid. — № 433. Вже 24 вересня король був Єдльні (Ibid. — № 434), приблизно в 17 км на схід від Радома.

⁷⁹ Хронологія цього сейму є доволі заплутаною. Згідно інформації Ф. Папі, король виїхав з Пйотркова 2 травня 1496 р. Як зазначають видавці сеймових конституцій, посли продовжували роботу до 25 травня: VC. — Т. I. — Vol. 1. — S. 60. Їхня аргументація спирається на впис у Коронній метриці від датою 25 05 1496: MRPS. — Pars II. — № 636 (*Piotrkovia, in conventione generali*). Перед цим реґестом є сім вписів які походять вже з Кракова і датуються 16–23 травня 1496 р.: Ibid. — № 629–635. Наступні реґести, № 637–640 датовані 27 травня — 1 червня і теж походять з Кракова. Важко собі уявити швидку подорож у бл. 200 км в один бік і таке ж блискавичне повернення до столиці.

⁸⁰ В останньому виданні матеріалів цього сейму початком роботи зазначено дату 12 січня 1498 р.: VC. — Т. I. — Vol. 1. — S. 86. У реґесті з Коронної метрики під датою 18 січня зазначено: *Anno domini millesimo quadragentesimo nonagesimo octavo (1498) conventio Pyotrkowye pro festo sanctae Priscae (18.01) celebrate fuit ed diebus infrascriptis*: MRPS. — Pars II. — № 1125.

⁸¹ На думку Ф. Папі, це було зібрання королівської ради: див. *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*. — S. 38. Впис до Коронної метрики за 16 10 1500 р. зазначений як *Sandomiria, in Conventione, f. 6 ante Lucae (16.10)*: MRPS. — Pars II. — № 1419. За цей рік у метриці є лише п'ять вписів.

⁸² Вписи документів до Коронної метрики за 1501 р. починаються від 24 лютого і мають означення *In conventione Piotrcoviensi*. Сучасні видавці сеймових конституцій та упорядники списку послів вважають, що сейм розпочав свою роботу на початку лютого, а завершив свою роботи на початку березня, так як останні документи, що вийшли із королівської канцелярії з позначкою «на сеймі в Пйотркові», датовані 6 березня (*Conventio Petricoviensis dissoluta*): VC. — Т. I. — Vol. 1. — S. 95; *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*. — S. 38; MRPS. — Pars II. — № 1428–1446. Хоча останній документ, який є поборовим універсалом, датований 7 березня: Ibid. — № 1446.

⁸³ Перший документ із позначкою «на сеймі» був вписаний до Коронної метрики 17 вересня 1501 р.: MRPS. — Pars III. — № 9.

⁸⁴ Упорядники списку коронних послів пропонують дату завершення цього сейму «після 10 лютого», пов'язуючи його з ухваленням у цей день поборового універсалу для Серадзької та Велюнської земель: MRPS. — Pars III. — № 227.

⁸⁵ Цей сейм проходив без участі короля Олександра, який весь час перебував у Вільні. Див.: *Neuman M. Itinerarium Aleksandra Jagiellończyka wielkiego księcia Litewskiego*,

11. 31.X. — 28.XI.1503 р.⁸⁶ Люблін (вальний сейм).
12. 21.I. — 13.III.1504 р.⁸⁷ Пйотркув (вальний сейм).
13. 30.III. — 31.V.1505 р. Радом (вальний сейм).
14. бл. 15.I. — 18.III.1506 р.⁸⁸ Люблін (сейм).

Interregnum

15. 4.XII. — 8.XII.1506 р.⁸⁹. Пйотркув (елекційний сейм).

Сигізмунд I

16. 24.I. — 8.III.1507 р.⁹⁰. Краків (коронаційний сейм).
17. 25.I. — 22.II.1508 р. Краків (вальний сейм).
18. 11.II. — 16.IV.1509 р. Пйотркув (вальний сейм).
19. 5.II. — 2.III.1510 р. Пйотркув (вальний сейм).
20. 6.I. — 15.II.1511 р. Пйотркув (вальний сейм).
21. 14.02. — 28.II.1512 р. Краків (коронаційний сейм)⁹¹.
22. 4.11 — 19.XII.1512 р. Пйотркув (вальний сейм)⁹².

króla Polskiego (czerwiec 1492 — sierpień 1506) // Zeszyty naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Historia. Zesz. 11. Studia z dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku / Pod red. J. Ochmańskiego. — Poznań, 1971. — S. 136–137. У зв'язку з цим, три документи, що стосуються руських воєводств, не враховані у загальну кількість. Усі вони були виставлені у Вільно: MRPS. — Pars III. — № 722, 732, 741.

⁸⁶ Датування сейму на підставі дотаційних формул документів, вписаних до Коронної метрики. Це датування запропоноване видавцями сеймових конституцій: VC. — Т. I. — Vol. 1. — S. 124. Сам сейм відбувався лише за участі короля і сенаторів.

⁸⁷ Як зазначають видавці сеймових конституцій, сейм у Пйотркові розпочався 21 січня 1504 р.: VC. — Т. I. — Vol. 1. — S. 127. Король у цей час перебував у Кракові, про що свідчить цілий шерег документів, уписаних до Коронної метрики: MRPS. — Pars III. — № 1164–1196 (21–25.I.1504 р.). Перший документ із зазначення «на сеймі» був записаний вже 31 січня 1504 р.: Ibid. — № 1202.

⁸⁸ Перший документ з датуванням «на сеймі» вписаний до Коронної метрики з датою 15 січня 1506 р.: MRPS. — Pars III. — № 2530.

⁸⁹ Цей сейм, з очевидних причин, не залишив у Коронній метриці документальної спадщини по собі.

⁹⁰ Від цього сейму є регулярні книги великої і малої коронних канцелярій, які велися коронним канцлером і підканцлером.

⁹¹ Коронація королеви Барбари Запольї, першої дружини короля Сигізмунда I.

⁹² Перший документ з датуванням «на сеймі» вписаний до Коронної метрики з датою 4 листопада 1512 р.: MRPS. — Pars IV. — Vol. 1. — № 1780. У книзі Коронної метрики заголовком цього документа починається з дати *In Conventione generali Pyotrковиensi pro festo Sanctorum Simonis et Iudae apostolorum Justituta 1512*: AGAD. — MK. — Sygn. 25. — K. 265 v. А сам документ датований 4 листопада 1512 р. Упорядники *Volumina Constitutionem* першою датою цього сейму вважають 11 листопада 1512 р., покликаючись на документ Сигізмунда I, опублікований в: *Acta Tomiciana / Ed. T. Działyński. — Poznaniae, 1852. — Т. II. — № CXV. — S. 118.* Такої ж думки дотримуються і упорядники списку земський послів: *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600. — S. 54.*

23. 26.III. — 5.IV.1514 р. Пйотркув (вальний сейм)⁹³.
24. 12.II. — 5.III.1515 р. Краків (вальний сейм).
25. 2.II. — III.1517 р. Пйотркув (вальний сейм)⁹⁴.
26. 4.II. — 19.IV.1518 р. Краків (вальний сейм)⁹⁵.
27. 9.II. — 17.III.1519 р. Пйотркув (вальний сейм).
28. 8.XII. — 30.XII.1519 р. Торунь (вальний сейм)⁹⁶.
29. 3.XI. — 7.XII.1520 р. Бидгощ (вальний сейм).
30. 4.XI.1521 — 7.I.1522 р. Пйотркув (вальний сейм).
31. 18.II. — 11.IV.1523 р. Краків (вальний сейм).
32. 24.X. — 17.XII.1523 р. Пйотркув (вальний сейм).
33. 26.XII.1524 — 23.II.1525 р. Пйотркув (вальний сейм).
34. 12.XII.1525 — 29.I.1526 р. Пйотркув (вальний сейм).

THE EFFICACY OF THE PODOLIAN VOIVODESHIP SEJMS IN 1493–1526 (BASED ON METRYKA KORONNA)

In the present article, I outline the practical consequences of the Korona sejms decisions for Podolian voivodeship, 1493–1526. By these outcomes I mean all the documents issued in king's name for the Podolian voivodeship while the sejm was in session. These documents can be subdivided into two groups: a) sejm constitutions on the matters pertaining to the voivodeship; b) documents for the voivodeship, its towns and local gentry. This method allows us to estimate the efficacy of the senators and ambassadors of the Podolian voivodeship at the sejms during the reign of Jan Olbracht, Alexander I and in the first half of the reign of Sigismund I. I trace the activities undertaken by each voivodeship ambassador at 34 sejms and revise the chronology of gentry gatherings. I make my calculations based on *Metryka Koronna* (5196 entries in total, 175 pertaining to the Podolian voivodeship). The documents on the Podolian voivodeship comprise mere 3,48% of the entries, while all Ruthenian voivodeships of the Crown of the Kingdom of Poland account for 18,68% of entries. This attests to the passivity and lack of experience of the ambassadors at sejms and to a somewhat marginal status of the voivodeship in the kingdom.

Keywords: *sejm, Metryka Koronna, Podolian voivodeship, nobles.*

⁹³ Сейм проходив без участі короля Сигізмунда I. Через це у Коронній метриці не відклалися документи з позначкою «на сеймі».

⁹⁴ Сейм проходив без участі короля Сигізмунда I. Через це у Коронній метриці не відклалися документи з позначкою «на сеймі».

⁹⁵ Така довга тривалість сейму пояснюється приїздом до Кракова (13 квітня) та шлюбом і коронацією (18 квітня) Бони Сфорци.

⁹⁶ Хронологічні межі цього сейму доволі умовні. *VC.* — Т. I. — Vol. 1. — S. 323. — Przym. 2.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Володимир Александрович* — доктор історичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу історії середніх віків Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України (Львів, Україна)
- Наталія Білоус* — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії України середніх віків і раннього нового часу (сектор соціальної історії) Інституту історії НАН України (Київ, Україна)
- Пйотр Борек* — доктор габілітований, професор, Інститут польської філології Педагогічного університету (Краків, Польща)
- Марек Валнер* — доктор габілітований, професор, Інститут історії та міжнародних стосунків Природничо-гуманітарного університету у Седльцах (Седльце, Польща)
- Оксана Вінниченко* — кандидат історичних наук, заступник декана гуманітарного факультету Українського католицького університету (Львів, Україна)
- Олексій Вінниченко* — кандидат історичних наук, доцент кафедри давньої історії України та архівознавства Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Юрій Волошин* — доктор історичних наук, професор кафедри історії України Полтавського національного педагогічного університету (Полтава, Харків)
- Артур Гоцинський* — магістр історії, докторант кафедри ранньомодерної історії Польщі Інституту історії Ягеллонського університету (Краків, Польща)
- Дариуш Домбровський* — доктор габілітований, професор кафедри спеціальних історичних дисциплін та історіографії Інституту історії та міжнародних відносин Університету Казимира Великого (Бидгощ, Польща)
- Юрій Зазуляк* — кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник Інституту українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України (Львів, Україна)

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- Мирон Капраль* — доктор історичних наук, професор, керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України (Львів, Україна)
- Микола Крикун* — доктор історичних наук, професор Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Петро Кулаковський* — доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Національного університету «Острозька академія» (Острог, Україна)
- Віталій Михайловський* — доктор історичних наук, професор кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)
- Мирослав Нагельський* — доктор габілітований, професор, кафедра ранньомодерної історії Історичного інституту Варшавського університету (Варшава, Польща)
- Адам Перлаковський* — доктор габілітований, кафедра ранньомодерної історії Польщі Інституту історії Ягеллонського університету (Краків, Польща)
- Людмила Посохова* — доктор історичних наук, професор кафедри історії України Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Харків, Україна)
- Ігор Скочиляс* — доктор історичних наук, професор, декан гуманітарного факультету Українського католицького університету (Львів, Україна)
- Олексій Сокирко* — кандидат історичних наук, доцент кафедри давньої та нової історії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Наталія Старченко* — кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України та відділу історії України середніх віків і раннього нового часу (сектор соціальної історії) Інституту історії НАН України (Київ, Україна)
- Ярослав Столицький* — доктор габілітований, кафедра ранньомодерної історії Польщі Інституту історії Ягеллонського університету (Краків, Польща)
- Ігор Тесленко* — кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Національного університету «Кієво-Могилянська академія», керівник Центру вивчення спадщини кн. Острозьких Національного університету «Острозька академія» (Київ, Україна)
- Адріан Юсупович* — доктор наук, Інститут історії Польської академії наук, Інститут національної пам'яті (Варшава, Польща)

CONTENTS

Editors note	9
<i>Vitaliy Mykhaylovskiy</i>	
The Efficacy of the Podolian Voivodeship Sejms in 1493–1526 (Based on <i>Metryka Koronna</i>)	11
<i>Yuriy Zazuliak</i>	
Plebeian Letters and Threat Letters from the Sixteenth-Century Rus' Palatinate	31
<i>Dariusz Dąbrowski</i>	
Romanovych Dynasty in Polish Historiography of the 16 th through 18 th Century: Between Admiration, Criticism and Oblivion	45
<i>Ihor Teslenko</i>	
The Marshals of the Household of the Dukes of Ostroh in the 16 th and the First Half of the 17 th Century	60
<i>Natalia Starchenko</i>	
Incarceration of Gentrymen in the Context of the Perception of Law Infringements (Volhynia, the Last Third of the 16 th Century and Early 17 th Century)	72
<i>Natalia Bilous</i>	
Lutsk Deputy Elder (Landwójt) in the 16 th and 17 th Centuries: Characteristics of Government and Personnel	94
<i>Myron Kapral</i>	
“Joining the History”, or On the Emergence of Historical Consciousness among Ukrainian-Ruthenian Burghers of Lviv in the Late 16 th and Early 17 th Centuries	114

CONTENTS

<i>Adrian Jusupović</i>	
<i>They are of One Faith, One Language and Come from One Slavic Nation.</i>	
The Legation of Lew Sapieha to Moscow (1600/1601) and Great Expectations	127
 <i>Ігор Скоциляс</i>	
Nobility, Lay Brotherhoods and the Sacral Space of Slavia Orthodoxa /	
Slavia Unita: The Limits of Power, Law and the Practice of Bishops' Election	
at the Elective Councils of the Rus' Church	
during the 16 th through the Early 18 th Centuries	142
 <i>Oleksiy Vinnychenko</i>	
The Deputy Sejmiks of the Belz and Ruthenian Voivodeships	
in the Last Quarter of the 16 th and the First Half of the 17 th Centuries:	
Organization and non-Elective Functions	169
 <i>Mykola Krykun</i>	
Documents of the Bila Tserkva Castle in 1644, 1645 and 1647	189
 <i>Petro Kulakovsky</i>	
Volhynian Sejmik and the Foreign Policy of the Polish-Lithuanian	
Commonwealth (1632–1648)	
	211
 <i>Jarosław Stolicki</i>	
Sejmiks of the Ukrainian Voivodeships in 1648–1702: Research Problems	225
 <i>Volodymyr Aleksandrovykh</i>	
“Court Painters”: Magnate Patrons and Artist Contractors	
in the Artistic Practices of Western Ukrainian Lands in the 17 th Century	
	241
 <i>Artur Goszczyński</i>	
Adam Kazanowski and the Khmelnytsky Uprising	256
 <i>Piotr Borek</i>	
The Conflict with Khmelnytsky in <i>The Civil War</i> by Samuel Twardowski	271
 <i>Mirosław Nagielski</i>	
Sweden in the Politics of Zaporizhian Hetman Bohdan Khmelnytsky	
in 1648–1657	
	284
 <i>Oleksiy Sokyрко</i>	
“At The Family’s Service”: The Court Military Units	
of the Cossack Starshyna in the Mid 17 th and 18 th Centuries	
	307
 <i>Marek Wagner</i>	
The “Cossack Issues” in the Accounts of Stanisław Jabłonowski,	
Grand Hetman of the Crown in 1685–1689	
	328

CONTENTS

<i>Oksana Vinnychenko</i> Within the Legal Space of the “Armenian Nation” of Lviv. Inheritance by a Testament: Regulations and the Procedure of Legal Approval in the 17 th and the First Half of the 18 th Century	339
<i>Adam Perlakowski</i> Sejmik of the Belz Voivodeship in the Presence of the Domestic and Foreign Policies of the Royal Court in the First Decade of the Reign of Augustus III (1734–1744)	359
<i>Liudmyla Posokhova</i> Expanding the Horizons of the World: The Actual and Virtual Tours of Students and Teachers of Ukrainian Orthodox Colleges in the 18 th Century	376
<i>Yuriy Voloshyn</i> “Servants” and “Workers” in the Households of Poltava Citizens in the Second Half of the 18 th Century	391
Contributors	403